

www.psikeart.com

psikeart

Sayı: 12
Kasım-Aralık 2010

ISSN 1308-70450-1

**Sessiz seslerin
fısıltısı**

Kemal SAYAR

Eskimo

Özerk Bölgesi

Levent METE

**Her gördüğünüze
inanıyor musunuz?**

Hilmi OR

**Bu bir fotoğraf
değildir**

Meltem YAKIN ÜLDES

Çıplaklar

kampındaki terzi

İlyas BAŞSOY

YANILSAMA

Bütün aşklar sanaldır!

Emine ZINNUR KILIÇ

Romantik aşkın dış gerçeklikle ilgisi yoktur, tamamen yanılsamadan ibarettir. Onlu aşkları, belki de aşkın cinsellikten farklı bir boyut olduğunu kanıtlayan en önemli olgudur.

John Hinckley, Jr., 1981'de o zamanlı ABD Başkanı Ronald Reagan'a yönelik suikast girişimi sonrası tutuklandığında bunu âşk olduğu aktris Jodie Foster'ı etkilemek amacıyla yaptığını söylemişti.

Hinckley'in bu açıklaması her ne kadar saçma idiyse de gerçektir... Hiç tanışmadığı ama "Taksi Şoförü" filminde görüp âşık olduğu Foster'a yazdığı onlarca not, mektup ve şiir bunu doğruluyordu. Hinckley iki yıl boyunca Foster'ı izlemiş, binlerce kez telefon etmiş, mesaj bırakmış, kaldığı üniversite yurduna kadar gidip takip etmiş, kapısını dinlemiş, arkadaşlarına alaylı bir dille bile olsa kendisini anlattığını düşünce umutlanmış ve bir gün onunla olma hayalinden hiç vazgeçmemişti. Hinckley son yazdığı mektupta Foster'a "ancak eğer o kalbini dinleyip kendisiyle birlikte yaşamayı kabul ederse Reagan'ı öldürmekten vazgeçebileceğini" söylüyordu. Hayatını ve özgürlüğünü Foster'ın kalbini çalmak uğruna feda etmeye hazırdı. Hinckley suikast girişimi sonrasında tutuklandı. Kendi başına yaşayan yalnız bir adamdı... "Taksi Şoförü" filminin yalnız kahramanı Travis Bickle karakterini taklit eden, onun gibi giyinen ve konuşan, annesine hayali bir kız arkadaşla ilgili mektuplar yazan kendisi de yalnız bir kişiydi... Hinckley'in Jodie Foster'a olan aşkı onun tüm yaşamını ve yalnızlığını dolduran tek şeydi... Hinckley'e yapılan psikiyatrik muayenede, onun obsesif aşkı ve izole yaşam tarzı dışında gerçeği değerlendirmesinde ciddi bir bozukluğa neden olacak bir hastalık saptanmadı. Ancak yine de o dönemdeki ABD yasaları çerçevesinde mahkeme Hinckley'in akıl sağlığının bozuk olduğu için suçlu bulunamayacağına karar verdi. Zaten bu davadan sonra çıkan tartışma 1984'te ABD de "akıl sağlığı bozukluğu" savunmasına ilişkin yasaların değişmesine neden oldu ve yalnızca kişi davranışlarının sonuçlarını değerlendiremeyecek kadar ağır bir akıl hastalığına sahipse bu yasadan yararlanmasına yönelik düzeltmeler yapıldı.

Hinckley öyküsünün birçok benzeri var. Bu öykülerin ortak noktası, olayın kahramanlarının hiç tanımadığı bir medya

kişisine duydukları takıntı düzeyindeki aşk... En sık ergenlikte görülen bu durumun çeşitli düzeyleri olabiliyor. Medyanın giderek yaygınlaşması ve yaşamlarımızın vazgeçilmez bir parçası olmasıyla birlikte medyada yer alan kişiler de yaşamlarımızın bir parçası haline geliyor. İlk kez 1956'da ekrandaki karakterlerle seyirci arasında kurulan bu sanal ilişkiler "para-sosyal ilişkiler" adı altında tanımlanmış ve uzmanların dikkatini çekmiş. Ekrandaki karakterlerin izleyiciye "yüz yüze ilişki" illüzyonu yaşattığı ve dolayısıyla oyuncu ve seyirci arasında bir sosyal ilişki kurulduğu, bu ilişkinin gerçek bir ilişki olmadığı halde seyirci tarafından gerçekmiş gibi algılandığına dikkat çekilmiş. Bu tür ilişkilere "parasosyal ilişkiler" adı verilmiş. 2000'li yıllar giderek internetin de yaygınlaşması ile parasosyal ilişkilerin neredeyse gerçek sosyal ilişkilerin yerini almaya doğru gidişine sahne oldu. İnternet, ilgilenilen ünlüye ulaşmak için yeni yollar açtı. Ünlülerle ilgili bilgiler çok kolay ulaşılabilir hale geldi. İlgilenilen kişiye ulaşma umudu arttıkça daha masum ilgilerin aşka dönüşme ihtimali de artıyordu. Ünlü kişilere duyulan bu ilgiye bir de isim kondu: "Ünlü kişiye tapınma sendromu" (celebrity worship syndrome).

Yapılan çalışmalar ünlü ilgisinin farklı düzeyleri olabileceğini gösteriyor. Ünlü ilgisi (ya da tapınması) eğlence ve sosyal amaçlı ilgiden aşırı ve kişisel boyuta ve daha da uç noktada patolojik boyuta uzanabiliyor. Bu ilgi genellikle erken ergenlikte medyada görülen bir kişiye hayranlık duyma, onunla ilgili resim biriktirme, yaşamını araştırma gibi davranışlarla başlıyor. Çoğu zaman çok fazla ileri gitmiyor, arkadaşlar arasında konuşulan, paylaşılan bir eğlence aracı olarak işlev görüyor. Ünlülerle ilgili kurulan fan kulüpleri gençler için bir sosyal ortam oluşturuyor ve sosyal ilişkiler kurmalarını kolaylaştırıyor. Ancak bir grupta bu ilgi giderek takıntıya dönüşüyor. Genç giderek kendini bu ilgiye tamamen kaptırıyor, sürekli bu konuyu düşünme ve hayal kurma noktasına ulaşıyor. Bunun daha ileri boyutu ise ünlünün kendisine âşık olduğu inancı ile onu izlemeye başlayan ve o kişinin kendi gerçek ruh eşi olduğuna ve bir gün

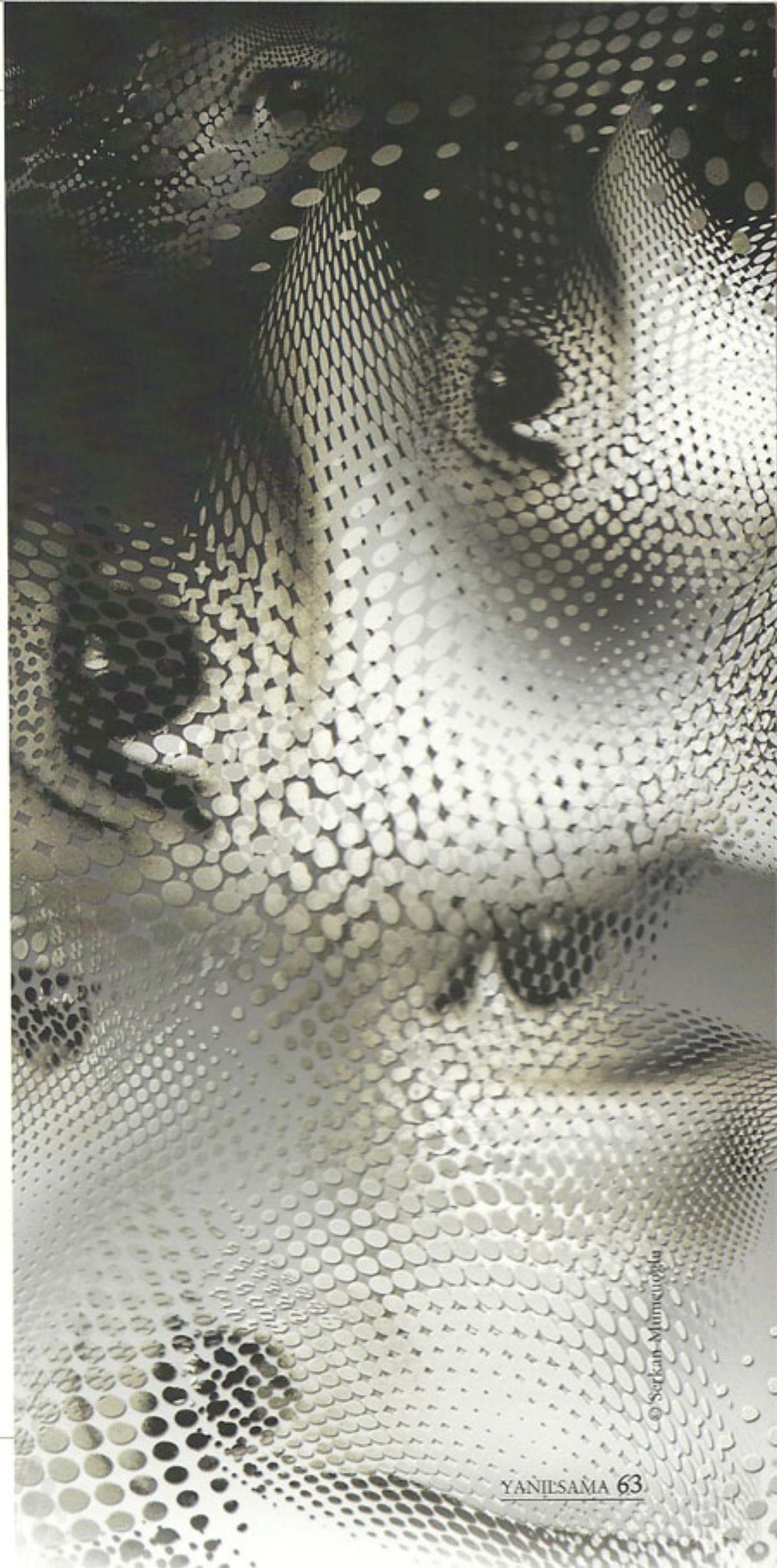
mutlaka buluşacaklarına inanan psikiyatrik açıdan sanrısız bozukluk olarak tanımlanabilecek uç grup...

Ergenlik sanal aşkların en sık yaşandığı dönemdir. Beyin, hormonların şekillendirmesiyle karşı cinsle ilişki kurmaya yönelik hazırlıklarına başlamış ve cinsel dürtüler uyanmıştır. Ergen kendi kimliğini bezemekle meşguldür, aynı zamanda da birlikte olacağı kişiyi aramaya başlamıştır. Bunun ilk aşaması, kafasında kendi kimliğini kurduğu gibi gelecekte birlikte olacağı kişinin kimliğini de kurmasıdır. Potansiyel aşkın nasıl biri olacağına ilişkin kavramlar kurulurken ergen pek çok etki altında kalır. Her toplumda o toplumun potansiyel eş seçimi için öne çıkardığı kavramlar farklıdır. Âşık olunacak kişi işte bu en değerli bulunan özelliklerle baştan başa bezenir. Bu bezemede medya figürleri çok önemli rol oynar. Medya figürleri bezeme aracı olmaktan çıkıp potansiyel âşığın kendisi olmaya başladıkça yargılama da giderek bozulur. Sanal aşkla gerçek aşk arasındaki çizgi silikleşir. Yüz yıl önce ergenlik döneminde ergeni etkileyecek kişiler yalnızca çevrede gördüğü konu komşu öğretmenlerle sınırlıyken bugün medya etkisiyle sayısız kişi ve karakterle karşılaşan ergenler çok daha karmaşık etkiler altındalar. Bu karakterlerin bir kısmı ergen için olmak istedikleri kişinin özelliklerini seçtikleri rol modelleri oluyor. Bir kısmı için ise âşık olacakları kişiye ilişkin kalıpları oluşturmalarında rol oynuyor. Popüler kültürün ergen gelişiminde o derece önemli bir etkisi var ki yapılan bir çalışmada genç erişkinlerin yüzde 75'i yaşamlarının bir döneminde bir ünlünün önemli ölçüde etkisinde kaldıklarını söylemişler. Ergenlerce seçilen ünlüler ise genellikle müzisyenler ve film-dizi yıldızlarından oluşuyor.

Ergenlerin bağlanma kişileri diyebileceğimiz bu medya figürleri ergen için gelecekte nasıl biri olacağı konusunda rol modeli olurken, romantik bağlanmalar sosyal ve duygusal açıdan önemli bir işlev de üstlenebiliyorlar. Ergen bir ünlüye, bir müzisyene ya da oyuncuya karşı romantik duygular beslerken gelecekteki kendi ilişkilerini de hayalinde kurgulamaya başlar. Bu ilişkiler tek yönlü ve hayali de olsalar ger-

çekmiş gibi deneyimlenebilirler. Ergenler kendi odalarında yalnız başlarına daha çok zaman geçirdikçe parasosyal ilişkilerin yaşamlarında giderek daha önem kazanması kaçınılmazdır. Hayal kurma ve yalnız kalma süresi arttıkça, özellikle yalnız ve gerçek ilişkiler kurmakta zorlanan ergenlerde bu ilişkiler giderek gerçeğin yerini almaya, gerçek ilişkilere tercih edilmeye başlar. Gerçek ilişkiler zordur, gerçek aşklar risklidir, sanal aşkın güvenliği tercih edilir.

Ünlülere yönelik ilginin boyutu beğendiği ünlünün resmini bilgisayarın arka planı yapmaktan, o kişiyle birlikte olmaya dair hayallere ve giderek telefonla veya mesajlarla o kişiye ulaşmaya ve giderek takip etmeye doğru uzanır. Bu süreçte ergenin fantezilerinde aşkın her aşamasının yaşandığını görürüz. Önce ünlünün fiziksel görünüşünü beğenir, daha sonra onunla ilgili düşünmeye ve bilgi edinmeye başlar. Daha fazla bilgi edindikçe tanıdıklık duygusu artar. Giderek kendi duygularını hayalinde yarattığı bu kişiye yansıtır ve bu kişinin de kendisine ilgi duyduğunu hayal etmeye başlar. Yakınlaşma isteği, bir olma isteği ortaya çıkar. Ünlü kişinin davranışlarından kendisine yönelik ilgisinin ipuçlarını yakalamaya çalışır ve yakalar... Giderek o kişinin de kendisine ilgi duyduğu, engeller olmasa birlikte olunabileceğine yönelik fanteziler geliştirir. Sanal aşkın gerçek aşktan pek de bir farkı kalmamıştır. Gerçek aşkıta olduğu gibi mantık devre dışı kalmıştır. O kişi ile kurulan sanal ilişki tüm ilişkiler alanını kapsamıştır. Yaşamın tek hedefi bu kişiyle bir olmak isteğidir. Ulaşma ümidiyle beslenen ulaşılmazlık durumu bu aşkları besler, hayalleri zenginleştirir. Gerçek bir kişiye yönelik olması ya da sanal kişiye yönelik olmasının âşık olan kişi açısından pek bir farkı olduğu söylenemez, çünkü bütün aşklar aslında sanaldır. Aşk zaten âşık olanın beyninde oluşan öznel bir yaşantıdır. Geçmişte düşünür ve sanatçıların işaret ettiği ve günümüzde de beyin görüntüleme çalışmalarıyla gösterildiği gibi âşıkların âşık olduğu kişilerle ilgili yargılama yetisi bozulmuştur. Âşık kişi her konuda doğru biçimde mantık yürütebilirken aşkı konusunda doğru mantık yürütemez. Aşk bu yüzden her zaman delilikle eş tutu-

© Serkan Mırmıroğlu